

Толобекова Б.

АКТАЛГАН ҮМҮТТӨР

Толобекова Б.

ОПРАВДАНИЕ НАДЕЖДЫ

B. Tolobekova

HOPES ARE FULFILLED

УДК: 37.014 929.092

Макаланын автору В.В.Маяковский атындагы кыз-келиндер Педагогикалык институтунун физика-математика факультетинин 1976 жылкы бүтүрүүчүсү өзүнүн окуган кыз-келиндер институтунун ошо кездеги шартын, жана институттун жетишкендиктери менен бөлүшөт. 80-жылдыгын белгилеп жаткан ошол эле факультеттин бүтүрүүчүсү жана педагогу Айтматованын аткарган ишине токтолот.

Негизги сөздөр: физика, математика, кыз-келиндер, методика, аялдар кыймылы.

Автор статьи – выпускница физико-математического факультета Женского Педагогического института (1976) им. Маяковского показывает те льготы и возможности созданные для женщин в сфере образования. Она показала, как в свое время властные структуры Кыргызской ССР правильно решили вопрос повышения образованности женщин. Она также показала разностороннюю деятельность Айтматовой Р.Т. – выпускницы и педагога этого же факультета.

Ключевые слова: Физика, математика, женщины, методика, женское движение.

The author of the article - a graduate of the Physics and Mathematics Faculty of the Women's Pedagogical Institute (1976) named Mayakovsky shows those benefits and opportunities created for women in the field of education. She has shown how in due time the power structures of the Kyrgyz SSR correctly solved the issue of increasing the education of women. She has also shown the diverse activities of Aitmatova R. T. - graduate and teacher of the same faculty.

Key words: physics, mathematics, women, methodology, women's movement.

Бүгүн биз И. Арабаев атындагы Кыргыз Мамлекеттик Университетинин (КМУ) “Физика – математикалык билим берүү багытындагы маалыматтык технологиялар” факультетинин Физика кафедрасынын 65 жылдыгын белгилеп жатабыз. 1991-жылы илгерки кыргыз кыз-келиндер Педагогикалык институту өзүнүн астына койгон аялдарга билим алууга мүмкүнчүлүк түзүү жана билимдүүлүк деңгээлин эркектер менен теңөө маселесин ишке ашыргандан кийин, анын негизинде И. Арабаев атындагы КМУ болуп түзүлгөн.

Ошондуктан, аталган институттун 1976 жылкы бүтүрүүчүсү катары бир аз да болсо, ушул кыргыз кыз-келиндеринин тагдырына абдан чон таасир берген касиеттүү окуу жай жөнүндө токтолгум келет.

Ал кезде биздин институтта республиканын эн алыскы район, айылдарынан келген кыз-келиндер билим алышчу. Үч маал ысык тамак, жатакана, окуу

бөлмөлөрү, окуу-методикалык каражаттар ж.б.у.с. эн мыкты шарттар менен камсыздалган. Окутуу кыргыз тилинде, педагогикалык ЖОЖ болгон соң сабакты өтүүнүн методикасына өтө көп көңүл бурулар эле. Ошондуктан акыркы курстарда педагогикалык практикага барганда мектептерде башка жогорку окуу жайлардын студенттерине караганда биздин студенттерди (айрыкча физика жана математика факультетинин) талашып алышчу. Мунун өзү институттун кадрларынын айрыкча билимдүү экенин алдын ала билгизип турчу[1].

Ал жылдары институттун физика математика факультетинде олкобузго эн зор салым кошкон залкар инсандар сабак өтүшчү эле: Усубакунов Р.У., Искендеров А.И, Майлиев Ш.М, Айылчиев А.А., Токтогулов М.Т., Бекбоев И.Б., Жолдошев О.Ж ж.б. агай-эжелер. Бул белгилүү окумуштуулардын жазган илимий- методикалык эмгектери, бизге арналган иш-тажырыйбалары бүгүнкү күндө эч бир байлык менен бааланбаган байлык. Балким ошондуктан чыгар, физика математика факультетинде окуган кыздар зээндүү, өтө тартиптүү келер эле. Ар бир бүтүрүүчү турмушта сөзсүз өз ордун тапкан инсан болушту[1]. Ошол мезгилде ушул институтта окуганым үчүн мен да өзүмчө, көөдөнүмө батпай, толкунданам, сыймыктанам.

Биздин университеттин физика жана математика факультетин бүтүргөн мугалимдерибиз республикабыздын бардык региондорундагы 2000 ден ашык мектептерде жана билим берүү мекемелеринде үзүрлүү эмгектенип келишкен жана алар азыр дагы ал жүктү татыктуу аркалап келүүдө. Бул мекени-биздин мектептерин, айрыкча алыскы аймактардагы мектептерди, физика-математика адистигиндеги мугалимдер менен камсыз кылат, ошонусу менен өтө баамдуу жана маанилүү иш аткарат [2].

90-жылдардагы статистика боюнча Кыргыз Кыз-келиндер Педагогикалык институтунун бүтүрүүчүлөрү жалпы республикалык физика-математика боюнча мугалимдердин 50%дан ашыгын түзгөнү белгилүү. Бүгүнкү күндө республиканын кайсы бурчуна, кайсы мектебине барсаң да биздин бүтүрүүчүлөрдү кезиктиресин. Мына ошондо, Кыргыз кыз-келиндер Педагогикалык институту жойюлуп, анын негизинде 1991-жылы И.Арабаев атындагы Кыргыз Мамлекеттик Университети түзүлдү. Ал университеттин курамындагы “Физика-математикалык билим берүү багытындагы маалыматтык технологиялар” факультетинде физика-математика

адистигинин мугалимдерин даярдоону татыктуу уланып келет.

Бүгүн биз дагы ушул физика-математика факультетинде окуган жана көп жылдар бою иштеп, ушул жерден пенсияга чыккан эжебиз Айтматова Р.Т. нын 80 жылдык датасын да белгилеп жатабыз. Ал 1937-жылдын 8-мартында Москва шаарында, Кыргыз Республикасынын көрүнүктүү мамлекеттик ишмерлеринин бири, ошол кездеги Москвада Кызыл профессуранын тарыхый-партиялык институтунда окуп жүргөн Торокул Айтматовдун үй-бүлөсүндө төрөлгөн.

Роза эженин өзүнүн эскерүүсү боюнча Эже төрөлгөндө атасы Төрөкул атабыз абдан сүйүнүп, ушулар(балдары жөнүндө) илим-билимдүү болуп, элдин керегине жараса деп үмүт кылган экен. Ымыркайдын атын элибизди бүкүл дүйнөгө тааныткан, Төрөкул атабыз менен Чынгыз агабыз испан элинин баатыр кызы (партизан) Розеттанын аты менен ырымдап коюшкан дешет.

Чындыгында эле Розетта Торокуловна эжебиз кыргыздын көрүнүктүү кызы десем эч жаңылышпайм. Анткени ал:

1. Кыргыздын кыздарынан биринчилерден болуп 1956-жылы Ленинграддагы киноинженерлер институтунун электротехника факультетине окууга өтөт.

2. Тагдырдын татаал туруштугуна чыдап (башка бироо болсо, балким, окуунусун таштап кетер беле?), үй-бүлөлүк себептерге байланыштуу 1963 жылы ошол кездеги Фрунзе шаарындагы В.В.Маяковский атындагы кыргыз кыз-келиндер педагогикалык институтунун физика жана математика факультетин бүтүргөн.

3. Розетта Тюракуловна ошол мезгилдеги кыргыз кыздарынан алгачкы болуп, мезгилдин татаал проблемасын илимий жактан аныктап, чечуу менен 1974 жылы кандидаттык диссертациясын коргоду. Р.Т. Айтматованын диссертациясы иондук, анын ичинде щелочтук галоиддик кристаллдардын оптикалык касиеттерин изилдөөгө арналган. Бул ар кандай шарттарда (радиация, температуралардын, басымдардын кескин өзгөрүү шарттары жана у.с.,) колдонуу үчүн керек болгон (касиеттери мурдатан

белгилүү болгон) материалдарды жаратуу үчүн жүргүзүлгөн изилдөө эле [4].

4. Эженин жумуш орду жонокой жалпы орто билим беруучу мектептеги мугалимден баштап, жогорку окуу жайындагы проректорлук иштерге чейинки бай тажрыйба болду.

5. 1996 жылы Розетта Тюракуловна баш болгон жогоку окуу жайлардын аялзат мугалимдери жана аялдар кыймылынын демилгеси менен өмөттүк эмес “Аялдарды колдоо борбору” ачылып, аны жетектеди. Ушул уюмга өзүнүн (улгайынкы жашына карабай) эже бардык күч-тажрыйбасын жумшап, өлкөбүздүн нечендеген аялдарынын алкышына ээ болду. Мындай тоодой жүктү көтөрүп, чет өлкөлөргө чейин барып, кыргыз аялдарынын укугун коргогон биздин замандын баатырдыгы экенин ар бир адам түшүнөт. Эжебиз ал жылдары аялдарга карата болгон дискриминациянын бардык формаларын жоюу жөнүндөгү Конвенцияны кыргыз тилине которуп, адамдарды сатуунун алдын алып, чара көрүү боюнча окуу колдонмосун кыргыз коомчулугуна ылайыкташтырылып, жазып чыгарды. Бул колдонмо Кыргызстандагы адам сатууга каршы окутуу боюнча бейөкмөт уюмдарынын колдонуп жүргөн жалгыз куралы [3].

6. Эжени өзүнүн ар бир минутасын пайдалуу гана иштерге жумшаган үлгүлүү эне, эже, жар, кудагый деги аялзатка тиешелүү бардык асыл сапаттарга ээ болгон тарыхый инсан катары билем. “Баатырдын атын алыстан ук, жанына келсен бир адам” деген макал да дал ушул Розетта эжебиз жөнүндө айтылгандай.

Бул (списокту) катарды уланта берсем деле бүтпөй турган.

Айтайын дегеним, Роза эжебиз өзүнүн маанилүү жашоосу менен атасынын, өлкө башчыларынын, бүткүл кыргыз элинин үмүтүн актады деп ачык айтууга болот.

Адабияттар:

1. Алиев Ш. “Өркөнү өскөн окуу жай”, Кутбилим, 2013 г.
2. Кыргыз Совет Р Энциклопедиясы 3 том 566 бет.
3. Р. Айтматова "По вопросам предупреждения торговли людьми в Кыргызстане" тренерлер үчүн колдонмо 2005-ж.
4. Диссертационная работа Р. Айтматовой -1974 г.

Рецензент: к.социол.н., доцент Шайдуллаева Т.Ж.